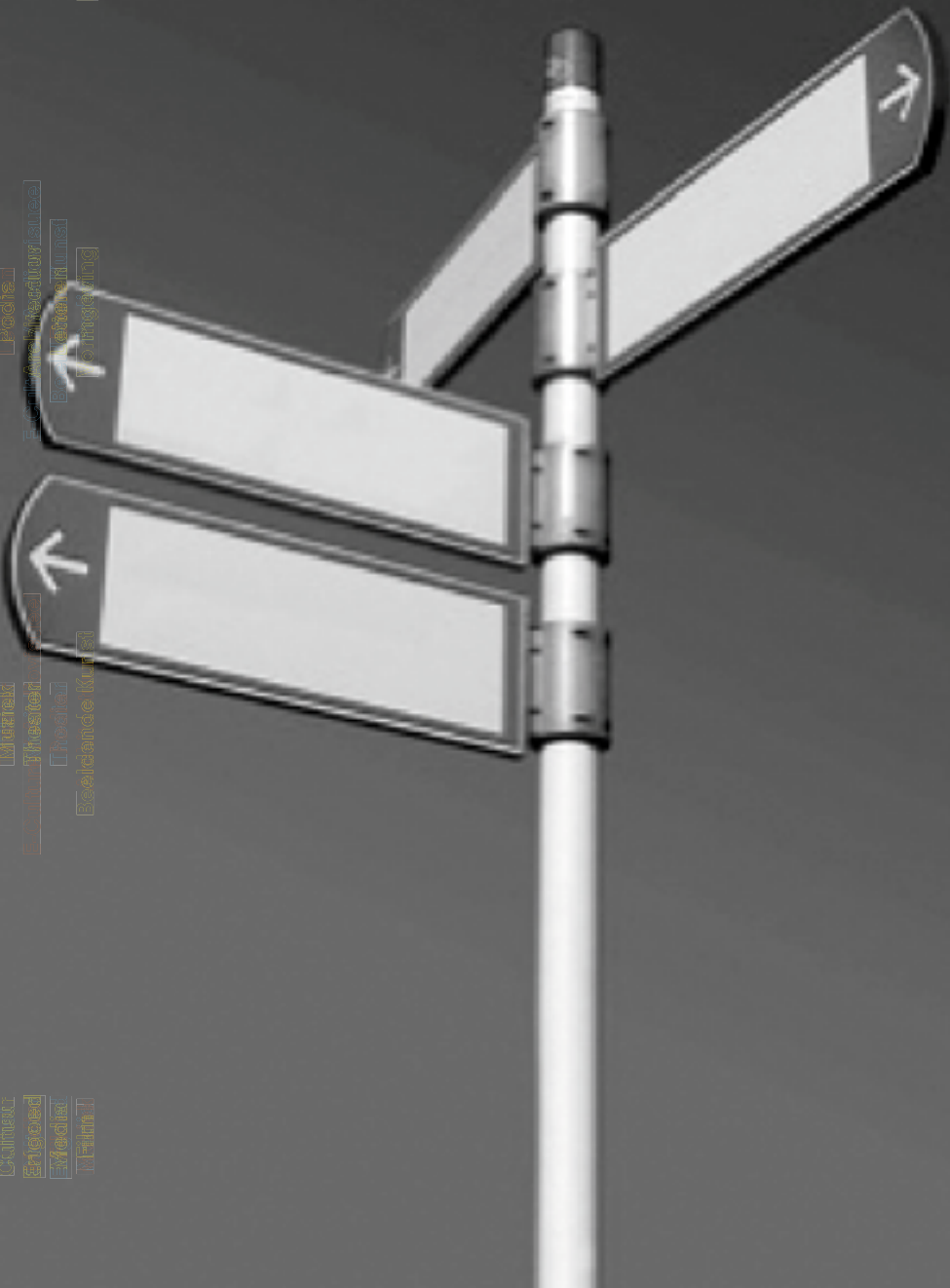

[Kunstschilder](#)
[Kunsthappen](#)
[Kunstkritiek](#)
[Kunstkritiek](#)

[Kunsthappen](#)
[Kunstkritiek](#)
[Kunstkritiek](#)

[Kunsthappen](#)
[Kunstkritiek](#)
[Kunstkritiek](#)

[Kunsthappen](#)
[Kunstkritiek](#)
[Kunstkritiek](#)

INHOUDSOPGAVE

- 3 TEN GELEIDE
- 4 ACTUEEL
Pamflet voor een nieuw kabinet
- 6 UITGELICHT
De stand van het cultuurbeleid
- 9 Beleidsagenda
- 12 OPINIE
Cas Smithuijsen
Hoe komt kunst in het regeerakkoord?
- 16 OPINIE
Paul Kuypers
Pas op de plaats
- 20 VERENIGING
Wat willen we van de politiek?
- 26 COLUMN
Said el Haji
Weg met de intellectuelen!
- 28 Verenigingsinformatie

Cultuur
Magazijn
Einfonix
Muziek

Minister
E-Cultureel
Podium
Beleidsinformatie

Letten
E-Cultureel
Beleidsinformatie
Vereniging

Archeologie
Museum
Aankomst
Kunst

TEN GELEIDE

Het einde van 2006 nadert, de verkiezingen zijn voorbij, en het nieuwe kabinet laat volgens de deskundigen nog wel een poosje op zich wachten. Kabinet of geen kabinet, *the show must go on*: eind volgend jaar gaan we met een nieuw subsidiestelsel een volgende cultuurperiode in. Bestaande programma's worden uitgevoerd. Onze minister Maria van der Hoeven bewijst ondertussen dat het verkorten van de lijnen tussen kabinet en culturele sector in ieder geval leidt tot meer helderheid. Daar wordt zij om gewaardeerd. Officieel bevinden we ons al vanaf juni in een 'beleidsluwe periode'. Wat gebeurt er allemaal nog wel en wat niet? Tijd voor een plaatsbepaling.

U vindt in deze eerste nieuwsbrief - nieuwe stijl een overzicht van de stand van zaken met betrekking tot het cultuurbeleid. Daarnaast evalueert Paul Kuypers bijna vier jaar cultuurbeleid van staatssecretaris Medy van der Laan.

Verandering is hoe dan ook op komst. Dat biedt nieuwe kansen voor de lobby, zoals Cas Smithuijsen beschrijft. Moderne politici gaan ervan uit dat de kunst en cultuur iets te bieden hebben: voor wat hoort wat. Het vraagt om een andere houding van de kunstwereld. Definieer je waarden en zorg dat je kunt aantonen wat nodig is.

De onlangs opgerichte *Cultuurformatie*, waaraan de Federatie Cultuur, FNV KIEM, de Federatie van Kunstenaarsverenigingen en Kunsten '92 deelnemen, gaat namens het hele culturele veld bij het nieuwe kabinet een sterke positie voor kunst, cultuur en media bepleiten. Voor de onderbouwing van deze boodschap wordt een analyse gemaakt van bestaande onderzoeken en gegevens. Instellingen zijn gevraagd hieraan een bijdrage te leveren. Eerste resultaten waren ten tijde van het ter perse gaan van deze nieuwsbrief niet beschikbaar. U vindt meer informatie op www.cultuurformatie.nl

Kunsten '92 inventariseerde al op voorhand met welke ontwikkelingen kunstenaars en culturele organisaties te maken hebben. Deze gesprekken - waarvan u de verslagen vindt op onze website - leverden een breed palet aan knelpunten en aanbevelingen op. Een overzicht daarvan vindt u in deze nieuwsbrief. Behalve als bijdrage aan de *Cultuurformatie* zullen deze verkennin-

gen uit het veld een basis vormen voor de toekomstagenda van Kunsten '92. Het pamflet voor een nieuw kabinet, dat u ook aantreft in deze nieuwsbrief, is daarop een voorschot.

Niet alleen een nieuw jasje

Toen wij ontwerpers Roger Willems en Hans Gremmen vroegen een nieuwe huisstijl te ontwikkelen, namen zij als uitgangspunt dat Kunsten '92 ruim 350 leden uit meer dan 15 sectoren van de kunst en cultuur verenigt. Daarop baseerden zij een nieuw beeld. Het leverde ons een kleurig nieuw briefpapier op, een mooie nieuwe website en een nieuwsbrief - nieuwe stijl.

Inhoudelijk is er natuurlijk ook het één en ander veranderd. De nieuwsbrief zal, meer dan voorheen, themagericht zijn en meer bijdragen bevatten van leden, kunstenaars en vormgevers. Zo vindt u in deze nieuwsbrief een beeldbijdrage van ontwerpster Annelys de Vet. Haar gewijzers en signaalborden uit het project *Symbolen voor een nieuw Nederland* zijn gemaakt naar aanleiding van de vraag welke symbolen een zoekend Nederland nog kunnen binden.

De nieuwe website biedt niet alleen een weerslag van de activiteiten van Kunsten '92, maar ook context, achtergrond en algemene informatie over (beleids)ontwikkelingen die relevant zijn voor de culturele sector. Deze informatie wordt op een heldere manier gepresenteerd en is makkelijk te doorzoeken op trefwoorden. Rapporten, verslagen en beleidsnota's zijn eenvoudig te downloaden. We hopen hiermee onze leden en alle geïnteresseerden van dienst te zijn. Verder biedt de website een podium voor debat, bijvoorbeeld over de nog altijd doorgaande ontwikkeling van het nieuwe subsidiestelsel. Uw discussiebijdragen zijn van harte welkom.

**Marianne Versteegh
Algemeen secretaris Kunsten '92**

PAMFLET VOOR EEN NIEUW KABINET

De waarde van kunst en cultuur valt in eerste instantie af te lezen aan wat we weten over het verleden, over de geschiedenis die kunst en cultuur ons vertellen. Kunstenaars laten zich vaak inspireren door het werk van hun collega's van vroeger en bouwen voort op de schouders van hun reuzen uit het verleden. Kunstenaars in de actuele praktijk zijn voortdurend bezig met het ontwerpen, construeren en deconstrueren van ons wereldbeeld en mensopvatting. Grote woorden, maar het verleden maakt ons steeds weer duidelijk dat dit inderdaad de aard van hun werk is: vormgeven aan beschaving.

In de schatkamers en de kraamkamers van onze samenleving, herkennen wij de culturele waarden waarop onze samenleving is gebaseerd, kunst en cultuurbeleid moet een balans treffen in ontwikkeling, conservering en de daarbij horende educatie.

De veranderde samenstelling van onze bevolking vormt daarbij een extra uitdaging, andere achtergronden nemen andere culturele waarden met zich mee, dat biedt kansen en nog steeds misverstanden. Ook daar spelen ontwikkeling, conservering en educatie een essentiële rol.

In de laatste kabinetsperiodes zijn er meer verbanden gelegd met de economie, het particuliere initiatief en is het belang onderstreept van samenwerking op het terrein van de creatieve industrie. Het is belangrijk om te tonen dat kunst en cultuur tot ieders verantwoordelijkheid behoren, maar het mag niet de voorbode zijn van een stap achteruit van overheidszijde. Een overheid die minder verantwoordelijkheid neemt voor de kunsten, kan hetzelfde verwachten van het bedrijfsleven. Het gaat om de synergie tussen beide en een stevige maatschappelijke positionering van de kunst.

Wat kan kunst de samenleving bieden?

Ook al moeten we kunst en cultuur als autonome krachten zien, ze vervullen daarnaast een cruciale rol in de overige domeinen van de samenleving. De toegenomen complexiteit, technologisering en bureaucrativering van de samenleving doen alleen maar sterker de behoefte en noodzaak voelen van creativiteit en kunstenaars die inspireren, ontroeren en de werkelijkheid op een andere wijze laten zien, bagatelliseren of relativiseren. Een nieuw kabinet kan het belang van een sterke positionering van kunst en cultuur niet ontkennen om een aantal redenen.

Door de eeuwen heen heeft Nederland zich onderscheiden door het vermogen nieuwe mensen en ideeën op te nemen zonder onderlinge verschillen te ontkennen. Dat absorptievermogen, gevoed door nieuwsgierigheid, ontvankelijkheid en gastvrijheid, staat nu onder druk.

De culturele diversiteit van de samenleving vraagt om een directe en precieze benadering van onderwerpen en problemen. Inzicht in elkaars culturen en geschiedenis kan leiden tot een groter inlevingsvermogen ten opzichte van andere gewoontes en leefwijzen. Kunst is een simpel gereedschap in dit kader. En voor kunstvormen als muziek, dans en beeldende kunst vormt de taal geen barrière. Kunst is het permanente waardendebat van een beschaving.

De discussie over normen en waarden krijgt een nieuwe inhoud als kinderen en volwassenen zich door kunst of cultuur verbonden voelen en grenzen wegvallen. Bevordering van internationale contacten tussen kunstenaars en instellingen en meer uitwisseling bieden ruimere perspectieven, niet alleen aan de kunst, maar ook aan het maatschappelijk debat.

Voor de toekomst van Nederland zullen kunst en cultuur – in relatie tot creatieve industrie en de kenniseconomie – in toenemende mate belangrijk zijn als onderscheidend middel. Een sterk landelijk beleid leidt tot een inhaalslag en tot een internationale voorhoedepositie op iets langere termijn.

Ook spelen kunstenaars, ontwerpers en architecten een grote rol bij het bedenken en

ontwikkelen van duurzame oplossingen voor de ruimtelijke en klimatologische problemen die de groeiende bevolkingsdichtheid en de economische ontwikkeling meebrengen voor de landschappelijke en stedelijke omgeving. Zij zijn gespecialiseerd in het vinden van nieuwe, en soms onconventionele, invalshoeken.

Agenda voor een sterk kunst- en cultuurbeleid in het nieuwe kabinet

1. Kunst en cultuur zijn sterk verbonden met onderwijs, integratie, buitenlandse zaken, economie, sociale zaken, financiën en ruimtelijke ordening. Kunst, Cultuur en Media komen in het pakket van een *zware ministersportefeuille*. Deze minister ontwikkelt een strategische *lange-termijn-visie* op kunst en cultuurbeleid in relatie tot al deze beleidsterreinen. Versterking van de sector en vergroting van het bereik zijn de leidraad.
2. Er wordt een doorgaande *leerlijn cultuur-educatie* ontwikkeld voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Er komt een verbinding tussen *binnenschoolse* en *buitenschoolse* vorming met als te bereiken resultaat dat ieder kind op 18 jarige leeftijd een minimale culturele bagage heeft.
3. Het kabinet ontwikkelt een *internationale agenda voor kunst en cultuur* waarbij de internationale positie van het onderwijs, het culturele erfgoed, de uitwisseling van programma's en kunstenaars, de creatieve industrie (met name design, mode, innovatie en architectuur), grote projecten en manifestaties, en de huisvesting van buitenlandse studenten en kunstenaars de belangrijkste prioriteiten vormen.
4. *Creativiteit* en *talent* zijn de verbindende thema's van het kabinet: een intensieve uitwisseling tussen bedrijfsleven, technologie en cultuur stimuleert de creativiteit en biedt ruimte aan talenten en kansrijke domeinen zoals de creatieve industrie.
5. *De kwaliteit* van de *publieke ruimte* vormt een speerpunt. Kunstenaars, ontwerpers en architecten worden betrokken bij de vormgeving van steden, snelwegen en industrieterreinen. Gemeenten ontwikkelen naast een ruimtelijk structuurplan een *sociaal cultureel structuurplan* voor de inrichting van onze steden.

6. De cultuurbegroting wordt geleidelijk *opgehoogd naar 1% van de rijksbegroting*. Dat betekent op termijn een verdubbeling van het huidige budget, vanuit verschillende departementen.
7. Bovenstaande punten leiden automatisch tot een stevige invulling van de culturele taak van de publieke omroep, die immers een belangrijke positie inneemt binnen het publieke domein.

Tenslotte

Dit alles vraagt om de instandhouding en waar nodig uitbreiding van een rijk en divers aanbod. De onlangs opgerichte *Cultuurformatie*, waaraan de Federatie Cultuur, FNV KIEM, de Federatie van Kunstenaarsverenigingen en Kunsten '92 deelnemen, is druk doende om voor het nieuw te vormen kabinet te komen met een lijst van wenselijkheden en noodzakelijkheden.

De kunst en cultuursector wordt vaak de afdeling *research and development* van de samenleving genoemd. Dit is immers de plek waar burgers met elkaar in onderhandeling zijn over hun relatie tot elkaar en de wereld om hen heen. Dit is de plek waar onze ideeën en dromen vorm krijgen. Te vaak worden uitgaven aan kunst en cultuur alleen gezien als kostenpost. Het gaat hier echter om een investering in de toekomst, met kans op maximaal resultaat

“Vanouds is het een goede gewoonte om door subsidiëring sport en cultuur toegankelijker te maken voor de jeugd. Maar waarom zouden we een volwassene subsidiëren die vrijwillig een avond naar Mozart gaat, en niet een concert van de Rolling Stones?”

Stef Blok (woordvoerder financiën Tweede Kamerfractie VVD)

UITGELICHT

De stand van het cultuurbeleid

Het Nederlandse cultuurbeleid bevindt zich in woelig water. Onder Medy van der Laan zijn verschillende veranderingen ingezet, met de herziening van de cultuurnotasytematiek als belangrijkste. De grote hoeveelheid beleidsvoorstellen, rapporten van speciale adviescommissies en de recente politieke ontwikkelingen hebben het zicht op wat allemaal speelt wellicht wat vertroebeld. Tijd voor een overzicht van waar we staan en wat we de komende tijd kunnen verwachten.

Cultuurnotasytematiek

Op 16 oktober jl. kwam met een debat in de Tweede Kamer een einde aan het kunstplan ‘oude stijl’, zoals het in 1988 werd ingevoerd. De Kamer is (op hoofdlijnen) akkoord gegaan met de voorstellen die oud-staatssecretaris Van der Laan deed in haar nota *Verschil Maken* en de aanvullende brief hierop. Dit betekent dat het subsidiestelsel voor kunst en cultuur wordt opgeknipt in drie delen: een gedeelte dat aanspraak kan maken op *meerjarige financiering* en tussentijds wordt geëvalueerd door visitatiecommissies, een *basisinfrastructuur* die vierjaarlijks wordt beoordeeld door de Raad voor Cultuur en een *fondsenstructuur* die verantwoordelijk wordt voor zowel projectfinanciering als meerjarige financiering van aanvragen, uitlopend gebaseerd op artistieke kwaliteit.

Over de herstructurering van de fondsenstructuur en de inrichting van het stelsel zal de Tweede Kamer zich nog buigen in het voorjaar van 2007. Zij doet dit aan de hand van het rapport van de Commissie Alons over de herinrichting van de fondsenstructuur en het advies van de Raad voor Cultuur over de culturele basisinfrastructuur, dat in februari wordt verwacht. Bij de Tweede Kamer en bij het veld leeft de zorg of de implementatie van deze verande-

ringen wel zorgvuldig zal verlopen en of het subsidiestelsel hierdoor niet ingewikkelder zal worden. Kunsten '92 heeft ervoor gepleit niet teveel overhoop te halen

Een nieuwe Raad voor Cultuur

Eerder werd al duidelijk dat zowel de Raad voor Cultuur als het veld weinig voelde voor invoering van het Britse *arts council*-model. In een brief aan de Voorzitter van de Tweede Kamer (6 oktober) pleit de Raad voor een ‘voortzetting van de directe politieke verantwoordelijkheid voor cultuurbeleid’ en wijst op die gronden het *arts council*-model af omdat ‘daarmee die politieke betrokkenheid zal verminderen’. Kort hierop ging de Raad in het *Advies- en werkprogramma Raad voor Cultuur 2006-2009* nader in op de consequenties van de nota *Verschil Maken* voor de taken en functie van de Raad voor Cultuur.

De verwachting is, dat de Raad in de toekomst meer zal opereren voorin het traject van de beleidsontwikkeling. Dit houdt in dat zij meer strategische beleidsadviezen zal gaan uitbrengen en ook zal komen met een agenda voor het cultuurbeleid. Om eerder in contact te komen met voornemens uit de politieke arena en opvattingen uit het veld, wil de Raad op een aantal beleidsterreinen debatten gaan organiseren.

Ondersteuningsstructuur sectorinstellingen

De wens van Van der Laan om de ondersteuningsstructuur van sectorinstellingen in de culturele sector te herstructureren komt voort uit een bezuinigingsdoelstelling van 10% op het budget van ondersteunende instellingen. Op termijn zal een aantal ondersteunende instellingen gaan fuseren tot nieuwe sectorinstellingen voor de amateurkunst, muziek en muziektheater, film en erfgoed. Op 1 januari 2007 moeten deze fusieprocessen al juridisch en bestuurlijk zijn afgerond, zodat bij het begin van de nieuwe cultuurnota in 2009 de nieuwe sectorinstellingen volledig kunnen functioneren.

Voor sommige sectoren is al goed zichtbaar welke fusies op stapel staan, zo zijn binnen de *amateurkunst* verschillende organisaties samen gaan werken in het Platform Amateurkunst (PAK) en verschillende *erfgoedorganisaties* in Erfgoed Nederland.

In de *muzieksector* is het wachten op het voorstel waarmee de taakgroep ‘Toekomst muzikale ondersteuning’ komt. Naar verluidt verschijnt het voorstel nog voor het einde van dit jaar.

Ardebeaur
M.Festivater
Avoekagkingt
KunstCulturerwijs

Lettelen
E-CultArefiAardivisueel
BeeldBatas-Kunst
Voriggaring

Misiner
E-CultureMakalovisueel
TPodlar
BeArdeitetkunst

Cultuur
Magazid
Erfgoed
Muziek

De vorming van een sectorinstituut voor de film heeft enige vertraging opgelopen, nadat de oorspronkelijke fusiepartners (HollandFilm, het Nederlands Instituut voor Filmeducatie en de Filmbank) het ministerie te kennen gaven zichzelf niet als voldoende representatief voor de gehele sector te zien. De Raad voor Cultuur adviseerde eerder een sectorinstituut op te richten waarin het Filmmuseum als spil fungeert. Het Filmmuseum is inmiddels aangeschoven aan de onderhandelingstafel. Het is echter de vraag of er überhaupt een bezuinigingsdoelstelling behaald kan worden met de oprichting van een sectorinstituut voor de film: de Raad constateerde dat veel ondersteunende taken nu nog helemaal niet of te weinig worden uitgevoerd, zoals nationale filmpromotie, onderzoek en debat.

Essentiële voorwaarde voor deze herziening van de ondersteuningsstructuur is volgens de Raad voor Cultuur dat de overheid voldoende middelen beschikbaar stelt om dit veranderingsproces goed te laten verlopen (frictiemiddelen). De Raad tekende daarbij aan dat ‘de overheid zich in de praktijk - in vergelijking met het bedrijfsleven - nog onvoldoende bewust blijkt van de noodzaak hiervan’. Het is echter nog de vraag of in voldoende frictiemiddelen voorzien zal worden. Het is aan het nieuwe kabinet om te beslissen of zij de reorganisatie van de sectorinstellingen enkel gebruikt als bezuiniging, of dat zij de kans wil benutten om te komen tot sectororganisaties die niet alleen efficiënter en dus zuiniger opereren maar ook op basis van een volledig takenpakket effectiever taken voor de betreffende sector kunnen uitvoeren.

Actieplan Cultuurbereik

Het Actieplan Cultuurbereik is inmiddels een constante binnen het instrumentarium van het cultuurbeleid, het is echter verre van zeker of het blijft bestaan na 2008. Met het Actieplan Cultuurbereik slaan Rijk, provincie en dertig gemeenten de handen ineen om meer mensen in contact te brengen met kunst en cultuur. Deze samenwerking tussen de drie overheidslagen is een positieve ontwikkeling die echter ook negatieve effecten heeft. Zo mag geld in het kader van het Actieplan niet besteed worden aan structurele financiering van instellingen. Bij een gelijkblijvend budget voor cultuur binnen een gemeente is de volgende simpele rekensom snel gemaakt: de financiering van projecten binnen het kader van het Actieplan gaat ten koste van de structurele financiering van kunst-

instellingen (bijvoorbeeld voor buitenschoolse cultuureducatie).

Hierdoor verontrust heeft kamerlid Vroonhoven-Kok (CDA) tijdens het overleg over de cultuurbegroting van 16 oktober jl. een motie ingediend voor een actieplan voor amateurkunst- en cultuureducatie.

Het Actieplan Cultuurbereik 2005-2008 zal naar verwachting geen vervolg krijgen in de huidige vorm. De hoop is dat in het kader van cultuurbereik succesvolle projecten en samenwerkingsverbanden zodanig zijn 'verankerd' dat ze ook na die datum worden gecontinueerd. Een en ander is afhankelijk van de politieke besluitvorming over twee jaar en van de tussentijdse evaluatie onder leiding van Jeltje van Nieuwenhoven, die begin 2007 verschijnt.

Publieke omroep

De nieuwe mediawet laat op zich wachten, waardoor het publieke bestel niet per 1 september 2008 gereorganiseerd kan worden. Alleen integrale overname van de plannen van Van der Laan zou hiervoor kunnen zorgen, maar dat is zeer onwaarschijnlijk. Minister Van der Hoeven heeft de Kamer laten weten dat de concessieperiode voor de publieke omroep zal lopen tot 2010, zoals oorspronkelijk het geval was. Het is daarom aannemelijk dat de nieuwe mediawet pas per 1 september 2010 in werking treedt.

Cultuur en Economie

In juni 2005 kwamen de Ministeries van Economische Zaken en Onderwijs, Cultuur en Wetenschap met de gezamenlijke beleidsbrief *Cultuur en Economie – Ons creatieve vermogen*. Het programma betreft een tijdelijke impuls van ruim 15 miljoen euro, waarvan het leeuwendeel in 2006 besteed diende te worden. Er werden vijf deelgebieden onderscheiden: actief verbindingen leggen; verbeteren van de financiële condities; intellectueel eigendom; internationalisering en de professionalisering van het cultureel management.

Een blik op de projectenlijst leert dat zowel de culturele sector als het bedrijfsleven het komende jaar overspoeld gaan worden met uitnodigingen voor congressen, denktanks en deelname aan verschillende 'virtuele ontmoetingsplaatsen'. Verder is een derde van deze projecten toegespitst op een specifieke regio. In de komende maanden zal de resterende 4,6 miljoen euro naar inzicht van de betrokken ministeries verdeeld worden over meer structurele projecten om 'bruggen te slaan' tussen cultuur en economie.

Investeren en mecenaat

Om het makkelijker te maken voor creatieve ondernemers om beginkapitaal aan te trekken is binnen het programma voor de creatieve industrie 3,2 miljoen euro opgenomen voor de oprichting van een investeringsfonds, de zogenaamde *Technopartnerregeling*. Hoewel uit gesprekken bleek dat er animo was voor deelname aan een dergelijk fonds heeft niemand er op ingeschreven. Hopelijk ligt er voor dit investeringsfonds alsnog een zelfde toekomst in het verschiet als de *regeling cultureel beleggen* die na een stroeve start, nu eindelijk wordt benut. Inmiddels zijn er 3 fondsen opgericht: het Triodos Bank Cultuurfonds voor particulieren, Kunsthal Rotterdam/ING Private Banking en het Vastgoed Cultuurfonds. Medio 2007 volgt al een evaluatie van deze regeling.

Niet alleen het beleggen maar ook het geven wordt gestimuleerd. Voor uitvoering van het programma cultuurmecenaat ontvangt Kunst&Zaken tussen 2006 en 2008 400.000 euro per jaar. In 2006 werden een masterclass fondsenwerving voor museumdirecteuren en een workshop voorafgaand aan het Cultuurbal georganiseerd. Hoe het programma er de komende jaren uitziet is nog niet duidelijk.

Creative industrie

Het is nu de vraag wat een volgend kabinet gaat doen met het Programma voor de Creatieve Industrie. De Kamer heeft al verschillende malen aangedrongen op een structurele impuls en uitbreiding van het programma. Inmiddels zijn verschillende componenten toegevoegd zoals het TAX-videoclipfonds, dat ondergebracht is bij het fonds BKVB en het Stimuleringsfonds Culturele Omroepproducties. Afsluitend wordt in de voortgangsrapportage gesteld dat het te vroeg is om de effectiviteit van dit experimentele en tijdelijke programma te beoordelen. Hiermee wordt de keuze voor continuering en invulling van het programma doorgeschoven naar een volgend kabinet. Medio 2007 verschijnt er een studie naar de resultaten.

Anneke Jansen

Cultuur
Beleids
Economie
Minister

Minister
E-Culture
Media
Podium

Lettelien
E-Culture
Beleids
Voorbereiding

Arnhem
Minister
Aankomst
Kunst

BELEIDSAGENDA

Adviezen, onderzoek, nota's, brieven aan de Tweede Kamer

December 2006

Commissie Alons - Advies over samengaan / herindeling Podiumkunstenfondsen
Brakman/Korman - Advies alternatief instrument voor de film (inclusief beleidsreactie OCW)

Begin 2007

Jeltje van Nieuwenhoven - Tussentijdse evaluatie Actieplan Cultuurbereik
Raad voor Cultuur - Advies inrichting culturele basisinfrastructuur en agenda voor het cultuurbeleid
Evaluatie regeling Cultureel beleggen
Ministerie van OCW - Resultaten actieprogramma voor de creatieve industrie

Mei 2007

Nieuwe bewindspersoon voor Cultuur - Uitgangspuntenbrief

Besluitvorming

December 2006

Kamerbehandeling en besluit over nieuw instrument voor de Nederlandse Film.
Inbreng schriftelijke vragen n.a.v. wijzigingsvoorstel Wet op het Specifiek Cultuurbeleid (voor 7 december 2006)
Behandeling en besluit Tweede Kamer *go / no go* aanpassing fondsenstructuur

Voor zomerreces 2007

Behandeling en besluit Tweede Kamer basisinfrastructuur en uitgangspunten Tweede Kamer

Kunst en cultuur-verkiezingsdebat

29 oktober 2006

“Economisten weten van alles de prijs, maar van niets de waarde. We moeten éérst beslissen wat we belangrijk vinden, en dan bepalen we de waarde ervan. Als we uw rede-natie tot *in absurdum* doorvoeren, moeten we onderwijs ook niet subsidiëren.”

Ferd Crone (woordvoerder financiën Tweede Kamerfractie PvdA) in reactie op Stef Blok (VVD)

Kunst en cultuur hebben zoveel meer te bieden dan u denkt!

De culturele sector zoekt:

Minister voor Cultuur m/v

De baan:

In deze functie geeft u leiding aan het Ministerie voor Kunst en Cultuur en heeft u zitting in de Ministerraad. U maakt uw collega's bewust van de rol die kunst en cultuur spelen in vrijwel alle beleidsgebieden van de overheid en u toetst hun beleid systematisch op de gevolgen voor kunst en cultuur, nationaal en internationaal.

Het profiel:

- Uw hart klopt voor de kunst.
- U bezit sterke overtuigingskracht.
- U durft uw nek uit te steken door een prominente plaats op te eisen voor kunst en cultuur in het kabinetsbeleid, met als adagium: kunst en cultuur hebben zoveel meer te bieden dan u denkt!
- Een langetermijn-visie en internationale oriëntatie zijn onontbeerlijk.
- U beschikt over een uitgebreid netwerk in politiek en bedrijfsleven; een netwerk in de cultuursector strekt tot aanbeveling.

Taakomschrijving:

- De belangrijkste beslissingen die u als Minister voor Cultuur gaat nemen zijn:
- Het ontwikkelen van een strategische langetermijn-visie op kunst en cultuurbeleid. Versterking van de sector en vergroting van het bereik zijn de leidraad.
 - Cultuureducatie en amateurkunst krijgen een prominente plaats, binnen- en buitenschools.
 - De publieke omroep wordt bevrijd van kijkcijferdwang. Prominentere programmering kunst en cultuur. Er komt ruimte voor innovatie en ontwikkeling.
 - Nederland gaat profiteren van z'n internationale uitstraling van kunst en cultuur. Internationale uitwisseling en samenwerking wordt bevorderd, zodat de internationale reputatie van Nederland op dit gebied niet verloren gaat.
 - Het cultureel klimaat in stad en regio wordt actief versterkt.
 - Over de omvang en impact van de kunstsector is veel te weinig bekend. Daar brengt deze Minister verandering in door middel van bestaand en nieuw onderzoek.
 - Minimaal 1% van de Rijksbegroting wordt beschikbaar gesteld voor kunst, cultuur en erfgoed (interdepartementaal).

Reageren:

Bent u geïnteresseerd in deze functie? Stuur dan uw schriftelijke reactie met curriculum vitae naar: Kunsten '92 - vereniging voor kunst, cultuur en erfgoed, Herengracht 62, 1015 BP Amsterdam. Mailen mag ook: info@kunsten92.nl

OPINIE

Hoe komt Kunst in het Regeerakkoord? Wenken voor een effectieve lobby

Cas Smithuijsen

Cultural policy is becoming ever more interactive¹

Nu de politieke pamfletten als herfstbladeren zijn weggeveegd gaat alle aandacht uit naar dat o zo belangrijke document: het regeerakkoord. Het is voor kunst van wezenlijk belang goed in dat document te staan. Maar hoe krijg je dat voor elkaar? Het inzetten van nationale helden die authentiek verontwaardigd zijn over kunstbezuinigingen helpt in nog maar zeer incidentele gevallen. En het klassieke argument dat kunst moet gesteund omdat dat nu eenmaal moet wordt steeds vaker doorgeprikt. Tegenwoordig liggen de verhoudingen tussen kunst en politiek anders. Wie anno 2006 vanuit kunst een relatie met de politiek wil krijgen te maken met een voor-wat-hoort-wat-spel. Wie steun wil moet iets teruggeven. En dat geeft lobbyisten een kans. Want politici willen graag een nauwkeurig beeld krijgen van wat er in de sector speelt en bovendien willen ze eigenlijk met maar één partij aan tafel zitten. Een partij met gezag en een mandaat van de hele cultuursector op zak.²

Binnenkort komt er een nieuwe regeringscoalitie die haar bestuursprogramma baseert op een regeerakkoord. Of kunst en cultuur daarin voorkomen en met welke bewoordingen en bedragen, hangt mede af van de assertieve opstelling van de kunstpleiters. Het is zaak dat zij zich staande houden in een situatie van toenemende interactiviteit tussen de verschillende bij de cultuur betrokken groepen. Graag doe ik hen vijf observaties aan de hand.

1. Bereik meer met een betrouwbaar informatiesysteem

De kunstlobby werkt op vier niveaus. Ten eerste is er het niveau van de *individuele instellingen* – de actie rond Hermitage aan de Amstel is inmiddels hét schoolvoorbeeld van een geslaagde

lobby geworden. Ten tweede is er het *sectorniveau*: de actie rondom het wettelijk regelen van de vaste boekenprijs is hier een goed voorbeeld. Ten derde is er de lobby op *provinciaal en gemeentelijk niveau*. Op gemeentelijk niveau lijkt de intersectorale lobby (in Amsterdam bijvoorbeeld *Amsterdam Kunstenstad* en *De kunst van het Vooruitzien*) vaak directer en concreter resultaat te boeken dan op het veel ingewikkelder nationaal niveau. Op dat niveau, ten vierde, opereren de *landelijke lobby-organisaties* met als bekendste Kunsten '92.

Opereren op het vierde niveau is lastig, niet in de laatste plaats omdat de kunstinstellingen als het spannend wordt uiteraard voor hun eigen individuele lot kiezen. Lobbyen op dit niveau is des te noodzakelijker omdat daar de publieke opinie het best kan worden beïnvloed. Werken aan een gunstig 'kunstklimaat' is een abstracte opgave, maar bepaalt op langere termijn óók de overlevingsvoorwaarden van de individuele instellingen en hun sectororganisaties. Zij zouden dus ook actief moeten bijdragen aan het verder perfectioneren van de nationale kunstlobby, allereerst door continu te werken aan goede informatievoorziening. De (onvoltooide) actie rond de 1% rijksuitgave voor kunst en cultuur was conceptueel eenvoudig en aantrekkelijk, maar tegelijk behept met een faalfactor: gebrek aan overtuigende feiten en gegevens.

Harde, zakelijk, complete en actuele informatie, op te vragen bij één, centraal informatiepunt – dat is nodig. Een aantal intersectorale organisaties, te weten: de Federatie Cultuur, de FNV-KIEM, de Federatie van Kunstenaarsverenigingen en Kunsten '92 hebben dat begrepen en kortgeleden de databank *Cultuurformatie* gelanceerd.³ Hij is nog in wording, maar draagt drie belangrijke succesfactoren in zich. *De eerste* is dat het informatiesysteem de sector in haar geheel representeert, waarmee een compleet en samenhangend overzicht ontstaat. Dat is onmisbaar om te peilen welke noden er werkelijk in de sector spelen en hoe omvangrijk die zijn. Voor politici die zich van het ene naar het andere onderwerp spoeden is het ook een godsgepreschenk zich te kunnen baseren op één gezaghebbende en alzijdig ondersteunde kennisbron.

De tweede succesfactor is die van de relevantie en betrouwbaarheid van de informatie, aangeleverd door betrokkenen die een realistische taxatie van hun eigen situatie kunnen maken, zowel in beschrijvingen als becijferingen. Van belang is hier dat de aangedragen informatie

wordt geproportioneerd door een onafhankelijke redactie.⁴

De derde succesfactor is het datasysteem zelf. Door formattering wordt het mogelijk de informatie horizontaal te lezen, per thema (thema's zijn bijvoorbeeld het maatschappelijke belang van een sector, de benoeming van eigen zwakheden of een opsomming c.q. becijfering van acute noden). Door de verbanden die het systeem kan leggen tussen het bijzondere detail en de meeromvattende regelgeving kan het in de toekomst behulpzaam zijn bij het schrijven van goede paragrafen in verkiezingsprogramma's, en misschien op korte termijn al bij het ontwerpen van het regeerakkoord. Het systeem neemt immers wel stelling inzake cultuur, maar is in politieke zin neutraal. Als politieke partijen hun specifieke keuze ten aanzien van het cultuurbeleid hebben gemaakt, dwingt *Cultuurformatie* hen die keuze onmiddellijk te testen op financiële consequenties.

2. De opmars van instrumentele argumenten voor kunstsubsidies

In 1990 beschreef Warna Oosterbaan Martinius hoe de legitimeringsgrondslagen in de kunsten elkaar door de tijd heen opvolgen.⁵ Eerst was *schoonheid* de reden om kunst gemeenschaps-geld toe te schuiven. Daarna, in de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw, was vooral het argument dat kunst de mensen *welzijn* bracht lucratief. Verandering kwam opnieuw met de non-nonsense regeringen van Ruud Lubbers: na 1980 werd het cultuurbeleid voornamelijk bepaald door het naar universalisme reikende criterium van *kwaliteit*. Nederland heeft dat kwaliteitscriterium lange tijd als de dominante leidraad beschouwd. Er was een behoorlijke aversie tegen 'instrumentele' functies van autonome kunst waarmee subsidies zouden zijn te rechtvaardigen. Denk aan steun voor kunst vanwege haar gunstige werking op sociale cohesie, op de economische ontwikkelingen en werkgelegenheid, op de ruimtelijke ordening, op internationale samenwerking, op misschien zelfs de volksgezondheid.

Terwijl elders in Europa al eerder werd overgeschakeld op een rijker geschakeerd palet van subsidieverantwoording hield Nederland nog lang vast aan de dominantie van inhoudelijke kwaliteit. Pas geleidelijk drong het gevaar daarvan door. Want op welke grond kunstsubsidies dan ook kunnen worden verleend, op het moment dat er gemeenschapsgelden worden vergeven speelt *altijd* de overweging van het algemeen belang. En de vraag hoe sterk kunst

eigenlijk staat temidden van al die partijen die aanspraak maken op een functie ten bate van het algemeen belang werd des te meer opgeworpen naarmate het Sociaal en Cultureel Planbureau met grotere regelmaat ging roepen dat kunstsubsidies alleen aan de hoogopgeleide bevolkingsgroepen te goede komen.

Hoe dan ook, de laatste tijd zijn de politieke argumenten voor kunstsubsidies talrijker en diverser geworden. Het kwaliteitscriterium en het belang van kunst als autonoom cultuurgood staan nog fier in het centrum, geruggesteund ook door het argument van de vrijheid van meningsuiting dat in de multiculturele samenleving een snelle *comeback* maakt. Maar om de autonome kunst heen is inmiddels een hele periferie van instrumentele argumenten aangebracht. Vooral in steden wordt gekeken naar de functie van kunst voor stadswijken of voor de regionale economie met elementen als vestigingsklimaat en toerisme. Op landelijk niveau zijn het laatste decennium met meer nadruk verbanden geschetst tussen het cultuurbeleid in engere zin en het onderwijsbeleid, het ruimtelijke orderingsbeleid, het economisch beleid – met inbegrip van internationale handel –, het landbouwbeleid en het milieubeleid. Daarmee is het reservoir van argumenten pro kunst- en cultuursubsidies flink vergroot.

Er is nu bovendien geen volslagen paradigmawisseling meer in de zin dat het ene argument op een gegeven moment geheel wordt vervangen door het andere – zoals welzijn door kwaliteit. Er zijn nu allerhande verantwoordingsgronden die *naast elkaar blijven voortbestaan*. Dat heeft zijn voor en tegen: er is nooit gebrek aan steekhoudende argumenten, maar het zijn vaak ook gelegenheidsargumenten die in de pragmatische politiek met even veel gemak terzijde worden geschoven als ze worden omarmd.

3. Maatschappelijke worteling als winstfactor

Enigszins verwant met de legitimeringskwestie is de kwestie van de maatschappelijke worteling van kunst en cultuur. Er zijn de laatste twintig jaar veel meer contacten tussen (overheidsgesubsidieerde) kunstinstellingen en de particuliere sector en andere partijen in vooral de lokale omgeving. Die contacten zijn bij grote, nationale instellingen verhoudingsgewijs stabiel, maar numeriek beperkt en niet per se gebonden aan de directe omgeving. Kleinere instellingen zijn meestal meer lokaal ingebed, maar met minder lucratieve contacten.

Arnhemse
Museum
Aankomst
Kunst
Lettelen
E-Cultuur
Beeld
Voorpagina
Museum
E-Cultuur
TPodar
Beeld

“Wat een onzalig idee om musea alleen gratis open te willen stellen voor Nederlanders en niet voor buitenlandse toeristen. Ik mis de ambitie om te willen excelleren. Als we op kunstgebied willen meespelen in de internationale *champions league*, moeten we laten zien dat Nederland *the place to be* is.”

Ferry Houterman (voorzitter MKB Amsterdam)

OPINIE

Pas op de plaats

Paul Kuypers

Bij het aantreden van Medy van der Laan en halverwege haar ambtsperiode schreef Paul Kuypers een kritische analyse van haar beleid. Om het drieluik te vervolmaken, vroegen we hem om een evaluevaluatie. Hij plaatst hierin de zakelijke beleidsstijl van Van der Laan in perspectief.

Medy van der Laan had een afkeer van inhoudelijke visies. Zij vond dat zij zich moest richten op het opruimen van regels en schadelijke *overhead* en op het intomen van de bureaucratie. Zij dacht dat daarmee weer ‘ruimte zou ontstaan voor bezieling en betrokkenheid’.

Bij een eerste boedelbeschrijving ziet het er niet naar uit dat die vrolijke wereld tot haar nalatenschap behoort. Wat wij aan haar staatssecretariaat hebben overgehouden is een nieuwe cultuurnotasytematiek. Dat is ongetwijfeld een ferme prestatie waar we blij mee moeten zijn, maar het is wel de vraag wie er beter van geworden is.

Van de euforie, die de staatssecretaris van haar beleidsinstrument verwachtte is tot nu toe weinig gebleken. Na jaren van discussie lijkt de kunstwereld het hoofd in de schoot te hebben gelegd. De nieuwe systematiek is in gelatenheid aanvaard. De commentatoren houden het voor gezien en wachten de volgende ronde af, waarin het nieuwe stelsel zal moeten bewijzen of het als bedding kan fungeren van een nieuw en inspirerend cultuurbeleid.

Enige twijfel over die verwachting lijkt echter wel gerechtvaardigd. Systematieken leiden in het algemeen niet tot beter beleid. Regels zijn minder hinderlijk dan vaak wordt gedacht en *overhead* is niet zo parasitair als de moderne consultancy wel veronderstelt. Door het nieuwe management bevangen geesten, zoals Van der Laan, gaan er veel te gemakkelijk van uit dat verzakelijking van de organisatie en rationalisering van de bedrijfsvoering ruimte scheppen voor kwaliteit en creativiteit. Dat is echter niet het geval.

In het gewone bedrijfsleven weet men al langer, dat de *human resources* veel meer gewicht in de schaal leggen dan de instrumentele principes van de bedrijfskunde. De overheid is echter nog steeds vervuld van het *managerial design*, hoewel dat op gespannen voet staat met

haar complexe organisatie en haar door wisselende politieke en maatschappelijke omstandigheden bepaalde beleidsvoering. Politieke bestuurders vergissen zich als zij het bedrijfsmodel te hulp roepen om de fragmentatie op het gebied van beleid en organisatie bij de overheid te bestrijden.

Het maakt daarbij weinig verschil of zij hun heil zoeken in - wat in het politieke idioom wordt aangeduid als - ‘inhoudelijke doelstellingen’ of in organisatorische ‘interventies’. Dat onderscheid heeft niets te betekenen; het is te vaag en te onbepaald om werkelijke scheidslijnen te markeren. Van der Ploeg die voor de eerste en Van der Laan die voor de tweede oplossing koos staan dus minder scherp tegenover elkaar dan meestal wordt gedacht.

Er wordt te makkelijk van uitgegaan dat verzakelijking van de organisatie en rationalisering van de bedrijfsvoering ruimte scheppen voor kwaliteit en creativiteit. Dat is echter niet het geval.

Hervorming beleidssysteem

Zoals men in de recente verkiezingscampagne heeft kunnen waarnemen is het begrip ‘inhoud’ niet meer dan een fetisj voor bezwerende beleidsformules, die in het geval van de cultuurpolitiek van Van der Ploeg en op een vergelijkbare manier in de cultuurnotasytematiek van Van der Laan geen andere functie hadden dan de invoering van een nieuw beleidsschema te legitimeren.

Hun beider streven was er op gericht een hervorming door te voeren van een bestuursstelsel dat in functioneel en organisatorisch opzicht in de verdrukking was geraakt en dat vooral zijn maatschappelijke geldigheid dreigde te verliezen. Ondanks hun ideologische verschillen gingen de beide staatssecretarissen ervan uit, dat cultuurbeleid alleen tot zijn recht komt als het gebaseerd is op een integraal bestuursmodel waarin alle actoren hun plaats vinden.

In de lange traditie van de Nederlandse

cultuurpolitiek onderscheiden zij zich hiermee van hun ministeriële voorgangers, die in het algemeen geneigd waren om de verhouding tussen het veld en de overheid in veel minder compacte termen te benaderen. Vroegere bewindslieden schreven ook vaak brede nota’s, maar die hadden meer de strekking van geloofsbelijdenissen dan van beleidsbepalende documenten. Zij wisten dat de genius van hun politieke personage beperkt was en dat de ontwikkeling van kunst en cultuur door andere wetmatigheden werd gedictieerd dan door wisselende politieke prioriteiten. In het toenmalige corporatisme was er wel sprake van een zekere symmetrie tussen de departementale kunstbureaucratie en de private kunstwereld, maar tegelijkertijd was er ook de royale erkenning van sferen en belangen.

De nieuwe politiek ziet de kunstwereld echter als een onderdeel van een groter beleidssysteem, dat politiek gezien om centrale sturing vraagt. Die sturing past niet alleen in het integrale procesmodel, dat als onderlegger van het beleid fungeert, zij is ook nodig om de inpassing van het specifieke cultuurbeleid in het algemene kabinetsbeleid te waarborgen. Tegen die achtergrond begrijpt men dat het streven van Van der Ploeg was de cultuursector in zijn maatschappelijke verschijningsvorm te verbreden (participatie en cultuurbereik) en te verzakelijken door het propageren van het cultureel ondernemerschap. Op een vergelijkbare manier heeft Van der Laan zich gericht op de interne samenhang en de externe geleiding van het bestuurlijk systeem.

Neo-bureaucratie

De integrale pretenties van deze beide benaderingen negeren het feit, dat de werkelijke processen van cultuurschepping hele andere banen volgen dan het door de overheid uitgezette wegenstramien. De veelvoudigheid en de grilligheid van die processen voegt zich niet naar de strakke lijnen van dat stramien en past evenmin binnen de coördinaten van de politiek-bureaucratische logica.

Het gesloten karakter van het beleidssysteem maakt het moeilijk om zicht te krijgen op de externe effecten van de operaties van het systeem. Een van de meest in het oog springende effecten is het ontstaan van vergaande vormen van synergie tussen het beleidsmodel en de besturingsmodellen in de door de overheid gesubsidieerde instellingen.

De door Van der Laan geïnitieerde hervorming van het omroepbestel vindt haar condities

Cultuur
Magazijn
Erfgoed
Muziek

Minister
E-Culture/Media/visueel
TPodlar
BeArbiteit(kunst)

Lettelien
E-Culture/Arb/visueel
Beel/Basis/Kunst
Vorige

Arb/Arb/Arb
M/Arb/Arb
Arb/Arb/Arb
Kunst/Arb/Arb

in een categoriale zenderindeling en in de daarbij behorende functiepatronen. Ook in andere sectoren zijn vergelijkbare ontwikkelingen te bespeuren, waarbij het uitvloeien van het neo-bureaucratische jargon een van de meest opmerkelijke fenomenen is. Een ander, nogal verontrustend verschijnsel is het ontstaan van affiliaties van het bestuurlijk stelsel in de semi-publieke ruimte tussen het veld en de overheid. Figuren die bedoeld zijn als dynamiserende elementen in een statisch systeem, die de opdracht hebben om de operationele taken te behartigen die door de beleidssystematiek worden opgeroepen, maar niet door de reguliere instellingen worden vervuld.

Het recente conflict tussen de Mondriaan Stichting en het miniconvent van de zeven grote musea kan als een uiting van deze systeemverruiming worden beschouwd. Ook hier ziet men weer het vervloeien van de bestaande demarcatielijnen als gevolg van de 'totalitaire' aanspraken van het beleidssysteem. Ogenschijnlijk gaat het hier om een twist over posities en competenties. Maar er zijn er nog twee andere kwesties in het geding. In de eerste plaats een verschil van opvatting over tentoonstellings- en presentatiebeleid. In de tweede plaats, en in het verlengde daarvan, de vraag naar de noodzaak van een verruiming van het repertoire aan praktijken en projecten in de *side-lines* van een (post)moderne cultuurpolitiek. Het is de vraag wat het ontstaan van deze nieuwe arrangementen betekent voor de bestaande instellingen, maar ook welke cultuurpolitieke implicaties zij heeft.

De processen van cultuurschepping volgen hele andere banen dan het door de overheid uitgezette wegenstramien.

Depolitisering en scoringsdrift

Een laatste effect, dat niet onbesproken mag blijven, is de sluipende verwijdering tussen de parlementaire politiek en de bestuurlijke formatie van het cultuurbeleid. De aandacht van de politiek voor het beleid lijkt te verminderen. De politiek heeft een marginale plaats in het bestuurlijke stelsel. De vertrouwde expertise in het parlement is verdwenen. Kunst en cultuur zijn

niet meer in handen van erkende portefeuillehouders, maar van wisselende kamerleden. De laatste tijd steekt de scoringsdrift ook op in de cultuursector. Het is de vraag of dat niet beschouwd moet worden als een symptoom van het verzet tegen de geslotenheid van het bestuurssysteem en - wat problematischer is - als een teken van depolitisering van het cultuurbeleid.

Deze kritische kanttekeningen zijn bedoeld als een opmaat voor een discussie, die verder reikt dan het instrumentele gepalaver over systematiek en procedures. De kernvraag is of de kunstwereld zich niet moet losmaken uit het monisme van een integraal beleidsmodel om haar eigen filosofie en haar eigen koers te kunnen bepalen. Er is reden om die vraag met prioriteit te behandelen. Zij is te lang blijven liggen en zij dreigt overwoekerd te raken door de discussie over het profiel van de nieuwe bewindspersoon.

Hoewel het vermoedelijk nog wel even zal duren voordat de vorming van een nieuw kabinet zal zijn voltooid, is die discussie al begonnen. Het bestek van deze beschouwing biedt geen ruimte om een bijdrage aan de opstelling van dit profiel te leveren. Dat is misschien ook niet nodig. Naar verluidt beschikt de huidige minister van cultuur niet alleen over de ambitie maar ook over de antecedenten om haar weg in een nieuw kabinet te vervolgen.

Paul Kuypers is publicist en cultuurcriticus, ook was hij onder andere directeur van De Balie in Amsterdam. Zijn eerdere stukken over het beleid van Medy van der Laan verschenen in Nieuwsbrief 27 (november 2003) en Nieuwsbrief 32 (november 2005).

“Als je naar een museum gaat is dat omdat je iets wil zien, niet omdat het gratis is.”

Frans de Nerée tot Babberich (woordvoerder financiën Tweede Kamerfractie CDA)

VERENIGING

Wat willen we van de politiek? Brede inventarisatie van wensen en aanbevelingen

Met welke ontwikkelingen hebben kunstenaars en culturele organisaties te maken? Wat zien zij als knelpunten, welke oplossingen stellen zij voor en hoeveel kost dat? Om daar achter te komen, heeft Kunsten '92 dit najaar een groot aantal gesprekken gevoerd met kunstenaars en organisaties van producenten, bemiddelaars en afnemers. Deze brede inventarisatie moet leiden tot een politieke agenda voor de middellange termijn, zowel in financieel opzicht als voor beleid en wetgeving.

Inmiddels zijn 23 gesprekken gevoerd, die gebruikt zijn voor onderstaande samenvatting. Enkele aanvullende gesprekken zitten nog in de planning.

Uit de gesprekken wordt duidelijk dat kunstenaars en culturele instellingen de gevolgen ervaren van het functioneren in een omgeving die steeds meer marktgericht is. Dit leidt tot voorstellen voor meer afnamesubsidies, een betere marketing van kunst en cultuur, meer en betere cultuureducatie en voor netwerkvorming en samenwerking op allerlei vlak. Daarnaast is er een brede wens om de rijks-subsidies volledig te indexeren en wordt het belang van financiering via structurele regelingen benadrukt. Financiering via projecten, tijdelijke regelingen of ad hoc budgetten blijkt niet bevorderlijk voor de kwaliteit en het functioneren van de sector.

Een andere, breed gedragen wens is om meer mogelijkheden voor culturele uitwisseling te scheppen. Nieuw zijn een aantal voorstellen op het terrein van wetenschappelijk onderzoek, bijvoorbeeld voor een Cultuur en Wetenschap-programma. Ook een aantal oude wensen komt terug: het wegwerken van achterstanden in de monumentenzorg en archeologie, een strengere selectie in het

Cultuur
Magazijn
Erfgoed
Muziek

Minister
E-Cultureel
Museum
Podium
BeArbitel

Lettelien
E-Cultuur
Beeld
Voorpagina

Arduin
M. Feest
A. Koning
Kunst

kunstonderwijs en meer kunst en cultuur op de publieke omroep. Op enkele punten blijken de meningen van het beroepsveld niet eenduidig, bijvoorbeeld op het terrein van het auteursrecht.

De genoemde bedragen zijn indicaties, ook kon een aantal financiële wensen nog niet gekwantificeerd worden. De (financiële) gegevens uit deze interviews zijn ook ingebracht in de *Cultuurformatie*, het samenwerkingsproject van Kunsten '92, FNV KIEM, de Federatie Cultuur en Federatie van Kunstenaarsverenigingen.

U kunt de gespreksverslagen in zijn geheel lezen op www.kunsten92.nl

Voorstellen voor beleid en wetgeving Stelselherziening

- Behoud de mogelijkheden om tot een integrale afweging per discipline te komen. Stel heldere criteria vast over wat tot de culturele basisinfrastructuur behoort. Maak goede afspraken over de gevolgen van financiering door meerdere overheden. (DOD, Dood Paard, VNME)
- Meer politieke sturing van het kunstbeleid, zowel van de basisinfrastructuur als van de fondsen. (VSCD)
- Splits het FAPK en FPPM op in een Fonds voor de Muziek en een Fonds voor Theater en Dans. (Componisten 96, VNME)
- Opsplitsing van het FAPK bemoedigt juist zowel de horizontale samenhang tussen disciplines, als de verticale samenhang tussen amateur- en professionele kunsten. (PAK)
- Breng in de komende cultuurnota een nieuwe categorie aan voor interdisciplinaire en sectoroverschrijdende media-instellingen en initiatieven. (Virtueel Platform)

Aanvragen en advisering (Raad voor Cultuur, fondsen)

- Vereenvoudig de aanvraagsystematiek en probeer meer te kijken naar door kunstenaars zelf geformuleerde ambities en termijnen. (Theaterfestival Boulevard, VNME)
- Geef oudere kunstenaars voldoende kansen. (o.a. Boulevard, Dood Paard)
- Verbeter de monitoring van gezelschappen. (Boulevard, DOD) Zorg voor een uitgebreidere en transparantere beoordeling van subsidieaanvragen. Weeg daarbij niet alleen artistieke kwaliteit van de

aanvragers, maar ook de bedrijfsmatige kwaliteit en de functie van een instelling in het bestel. (VNT) Breng andere meetinstrumenten aan in de cultuurnotasystematiek. Onderzoek in welke mate het wetenschappelijke instrumentarium relevant is voor het beoordelen van het belang van een instelling of onderzoeker. (Virtueel Platform)

- Sta als Raad voor Cultuur open voor overleg met het veld over de adviezen. (VRM) Zorg voor voldoende kennis over betreffende vakgebieden. (Netwerk CS, PAK, Virtueel Platform)

Continuïteit in de financiering

- Financier via structurele regelingen en niet (of minder) via projecten, tijdelijke regelingen, ad hoc budgetten. Na afloop van een project gaat de opgebouwde kennis vaak deels verloren. (Kunstconnectie, VRM, CJP, Netwerk CS, Virtueel Platform, BNO, NCM) Bovendien maakt onduidelijkheid over de toekenning van budgetten het voor betrokkenen moeilijk te plannen en te investeren. (Federatie Filmbelangen, NCM)

Vermindering administratieve lasten

- Zorg ervoor dat bij fondsen en overheden aangeleverde gegevens op meerdere plekken bruikbaar zijn en gedigitaliseerd kunnen worden aangeleverd. (Boulevard) Check het nieuwe subsidiestelsel van tevoren op administratieve lasten. (DOD) Verminder de administratieve lasten bij het FAPK. (o.a. Boulevard, PAK, DOD)
- Schaf regels af die nodeloos bureaucraatisch zijn (artiestenregeling, eerstedagmelding), of die burgers overmatig tegen zichzelf beschermen (verbod verkoop tabak tijdens festivals, dreigend rookverbod, geluidsrestricties). Standaardiseer evenementenvergunningen en brandveiligheidsnormen van gemeenten. (VNPF) Beperk de toepassing van arbo-regels bij monumenten. (NCM)

Evaluatie beleid

- Evalueer het gevoerde beleid stelselmatig (Netwerk CS, CJP) en doe dat aan de hand van harde dataverzamelingen. (CJP)

Podiumkunsten

- Versterk de marktpositie van podiumkunstproducenten door samenwerking,

- clustering en (beperkte) schaalvergroting. (*VNT, DOD, VNME*)
- Samenwerking op zakelijk vlak kan nuttig zijn, maar moet niet opgelegd worden. (*Dood Paard*)
- Breng talentvolle makers onder bij werkplaatsen, productiehuzen, festivals en gezelschappen. (*Festival Boulevard, VNT, VSCD*).
- Behoud ruimte voor groepen, individuele kunstenaars en initiatieven, die autonoom willen blijven werken. (*Dood Paard*)
- Verbeter de internationale distributie en promotie van Nederlandse composities. (*Componisten 96*)

Cultuurbehoud

- Verruim de idemniteitsregeling (garantstelling evt. verzekeringskosten) voor musea van 30% naar 100%. (*VRM*)
- Zet in op een fundamentele herziening van het monumentenstelsel en zorg voor een goede beleidsafstemming met andere bij monumentenzorg betrokken ministeries. (*NCM*)
- Leg het selectiebeleid voor archeologisch erfgoed vast. (*SNA*)

Nieuwe media

- Erken de onderzoekskracht van de (schepende) cultuursector en betrek deze actief bij de innovatieagenda. (*Virtueel Platform*)

Ruimtelijke ordening en architectuurbeleid

- Formuleer een nationaal beleidskader voor ruimtelijk kwaliteitsbeleid voor grote ruimtelijke opgaven. (*BNA*)
- Zorg voor voldoende capaciteit en inhoudelijke kennis bij lokale overheden zodat zij hun regiefunctie bij de uitvoering van de Nota Ruimte en het ruimtelijk kwaliteitsbeleid (inclusief monumentenbeleid) kunnen uitvoeren. (*BNA, Architectuur Lokaal, NCM*)
- Ontwikkel een evaluatie-instrument voor de Nota Ruimte en schroom niet in te grijpen als ruimtelijke kwaliteit niet wordt gerealiseerd. (*BNA*)

Amateurkunst¹

- Erken als Rijk het belang van actieve kunstbeoefening voor de samenleving en draag dat ook uit. Inventariseer de factoren die de deelname beïnvloeden, en voorbeelden en manieren om een stimulerend beleid voor amateurkunst vorm te geven. (*PAK*)

Cultuureducatie

- Zorg voor een doorgaande leerlijn voor kunsteducatie in het onderwijs, en ondersteun dit ook vanuit het cultuurbeleid. (*CJP*)
- Laat kunsteducatie door gezelschappen over aan een beperkt aantal die daarin gespecialiseerd zijn. (*VNME, VNT, CNO*)
- Stimuleer op jongeren gerichte communicatie en marketing door culturele instellingen. (*CJP*)
- Het bezoeken van een schoolvoorstelling is nog geen educatie. Maak op scholen werk van actieve kunstbeoefening en kennisoverdracht. (*PAK, VNME, Kunstconnectie, VSenV*)

Hoger (kunst)onderwijs

- Selecteer strenger op kwaliteit van de in- en doorstroom in het hoger kunstonderwijs. (*vrijwel alle respondenten*)
- Verminder de uitstroom van het kunstonderwijs. (*Boulevard, VNME, VNT*) Verminder het aantal conservatoria. (*VNME, Componisten 96*) Stel paal en perk aan pseudoopleidingen. (*VNPF, BNO*)
- Stem het onderwijs beter af op de praktijk van de vakuitoefening. (*o.a. DOD, VSCD, SNA, BNO, VNPF, Kunstconnectie*)
- Verbeter het restauratieonderwijs op alle niveaus. (*NCM*)

Auteursrecht

- Versterk het auteurscontractenrecht via wetgeving. (*VSenV, BNA*)
- Stel downloaden uit illegale bron strafbaar. (*Federatie Filmbelangen*)
- Stop de groei van het auteursrecht en gerelateerde rechten. (*VSCD, VNPF, VNT, PAK, Kunstconnectie*) Geen inning zonder repartitie. (*VSCD, VNPF*)
- Beperk het auteursrecht tot de scheppende kunstenaar zelf en beperk de duur ervan tot het einde van zijn leven. Stel één loket in voor de inning van het auteursrecht. (*VSCD*) Eén percentage aan één loket. (*VNT*)
- Geef meer ruimte aan rechthebbenden om zelf hun licentie te bepalen ('creative commons'). (*VNPF*)
- Onderzoek of amateurkunstenaars en kunsteducatie-instellingen van auteursrecht vrijgesteld kunnen worden. (*PAK, Kunstconnectie*)

Mediabeleid

- Zorg ervoor dat kunst en cultuur beter

- zichtbaar en hoorbaar worden op de publieke omroep. (*vrijwel alle respondenten*)
- Maak kavels voor bepaalde soorten muziek bij de verkoop van (digitale) zenderfrequenties op de radio en zorg voor naleving ervan. (*VNPF*)

Financiële voorstellen

Algemeen

- Indexeer de rijkssubsidies voortaan volledig en structureel om de gestegen personele en materiele kosten te compenseren. (*o.a. DOD, Dood Paard, VRM*) Compenseer gestegen materiële kosten met terugwerkende kracht. (*DOD*)
- Zorg voor een adequate honorering van de adviseurs van Raad voor Cultuur en de fondsen om gezelschappen beter te kunnen monitoren. (*o.a. Boulevard, DOD, VNME, VSenV*)

Podiumkunsten

- Verhoog de meerjarige subsidies voor muziekensembles (*VNME*) en zomertheaterfestivals op structurele basis. (*Boulevard*)
- Ontwikkel een werkplaats- en productiehuisfunctie voor de ensembles (*VNME*); versterk de ontwikkelingsfunctie in de danssector. (*DOD*)
- Stimuleer samenwerkingsprojecten tussen podiumkunstinstanties en onderling en tussen podiumkunstinstanties en podia. (*DOD, VNME*) Idem: via beperkte investeringen in scholing en voorbeeldprojecten. (*VNT*)
- Versterk afnamecircuits voor kleinschalig theater en muziek (*Dood Paard; VNME: 3 miljoen euro*)
- Stel meer middelen beschikbaar voor culturele uitwisseling, m.n. voor de import van producties uit het buitenland. (*VNME, Boulevard, Dood Paard, DOD*)
- Verhoog het budget voor werkbeurzen voor componisten met 0,5 miljoen euro. (*Componisten 96*)
- Versterk de infrastructuur voor poppodia (eenmalig 20 miljoen euro) en investeer extra in organisatie en in programmering (resp. 8 en 4 miljoen per jaar). Vergroot het budget van het Popmuziekplan van het FPPM (2 miljoen euro). Stel een fonds in voor de productie, distributie en marketing van Nederlandse popmuziek (3 miljoen euro). Geef poppodia een ICT-boost voor distributie en marketing (2 miljoen euro voor 3 jaar). Verbeter de internatio-

- nale promotie en marketing ('Nederland Clubland', 0,7 miljoen euro). Creëer een nationaal evenemententerrein (2 miljoen euro). Verlaag het BTW-tarief op plaatsverkoppen. (*VNPF*)

Letteren (*VSenV*)²

- Verhoog de werkbeurzen en productiesubsidies voor schrijvers, vertalers en uitgeverijen met 2 miljoen euro.
- Versterk de culturele uitwisseling in de letteren met 0,5 miljoen euro en vergroot het budget voor de promotie en profilering van Nederlandstalige literatuur in het buitenland met 0,5 miljoen euro.
- Stimuleer de digitalisering van literair erfgoed met 1 miljoen euro.
- Ondersteun onderzoek naar het inkomen van letterkundigen en naar vestigingsplaatsen van boekwinkels.
- Investeer in het universitair onderwijs voor literair vertalers (samen 1 miljoen euro).
- Verlaag het werkgeversdeel in de zorgverzekering voor zelfstandigen en vergroot de mogelijkheden voor pensioenopbouw van letterkundigen. Verruim de mogelijkheden om de kosten van een werkkamer af te trekken voor de inkomstenbelasting.
- Stimuleer starters en nieuwe initiatieven in de boekindustrie (0,5 miljoen euro).
- Handhaaf het lage BTW-tarief voor de letteren.

Beeldende kunst, nieuwe media, bouwkunst en vormgeving/ontwerp

- Vergroot de mogelijkheden van voorfinanciering van projecten e.d.. Flexibiliseer bestaande subsidieregelingen en zorg ook voor vrije budgetten. Betaal kunstenaars voor tentoonstellingen en projecten op locatie. Verruim de toepassing van het lage BTW-tarief voor beeldende kunst en vormgeving. (*Jeanne van Heeswijk*)
- Stimuleer goed publiek en privaat opdrachtgeverschap op het terrein van architectuur en ontwerp, via informatieverstrekking, debat, biënnales, prijzen, etc. Neem ook het eigen opdrachtgeverschap als overheid serieus. (*BNO, BNA*) Subsidieer Architectuur Lokaal structureel voor het ondersteunen van het opdrachtgeverschap van gemeenten. (*BNA*)
- Subsidieer Architectuur Lokaal structureel voor het ondersteunen van het opdrachtgeverschap van gemeenten. (*BNA*)
- Verbeter de bemiddeling en begeleiding

Archeologie
Museum
Aankomst
Kunst

Letteren
E-Cultuur
Beeldende Kunst
Vormgeving

Musiek
E-Cultuur
Podium
Beeldende Kunst

Cultuur
Media
Emilie
Musiek

van ontwerpers door Syntens (EZ). Stimuleer de totstandkoming van kenniscentra voor materiaal- en ICT-onderzoek. Stimuleer wetenschappelijk onderzoek naar design en bevorder het instellen van universitaire leerstoelen. (BNO)

- Investeer structureel in de samenwerking tussen cultuursector en bedrijfsleven ('Cultuur en Economie') en zorg voor een passend budget daarvoor. (BNO, Virtueel Platform)
- Erken de onderzoekskracht van de (schepende) cultuursector en betrek deze actief bij de innovatieagenda. Zet naar analogie van het Cultuur en Economie-programma een Cultuur en Wetenschap-programma op. Ondersteun nieuwe tussenvormen voor theoretisch en praktijkgericht onderwijs. Formaliseer de samenwerking tussen de nieuwe-media-sector en het onderwijs door middelen voor onderwijsontwikkeling open te stellen voor culturele medialabs en vrije producenten. Zet een regeling op voor interdisciplinaire projecten en plaats het buiten de huidige fondsenstructuur. Zorg dat games en mediaprojecten kunnen deelnemen aan de CV-regelingen (en de opvolger hiervan) zoals die voor de film zijn ontwikkeld. (Virtueel Platform)³

Film en publieke omroep

- Verhoog het documentairebudget van zowel het Filmfonds als het Stimuleringsfonds Nederlandse Culturele Omroep-producties met 2,5 miljoen euro per jaar. Verhoog het budget voor auteursfilms met 2,5 miljoen euro per jaar. Draai de korting van 1,9 miljoen op het filmstimuleringsbudget voor 2007 terug en voeg de onderuitputting van het filmstimuleringsbeleid in 2006 toe aan het budget voor 2007. Geef het Filmfonds aanvullende middelen voor de afdracht van pensioenpremie over filmfondssubsidies (vanaf 2006 ruim 1 miljoen euro per jaar) en laat filmers daar met terugwerkende kracht van profiteren (4,5 miljoen over de jaren 2002-2005). (Federatie Filmbelangen)
- Sluis structureel 15 miljoen euro per jaar (terug) voor nieuw Nederlands drama bij de publieke omroep. (Federatie Filmbelangen). Stimuleer het verstrekken van compositieopdrachten door de omroepverenigingen. (Componisten 96) Geef zenders mogelijkheden voor financiering van live registraties (en internet)uitzendingen

van popmuziek (1,5 miljoen euro). Maak de publieke omroep reclamevrij. (VNPF)

Amateurkunst, jongeren, culturele diversiteit

- Vergroot het landelijk beschikbare budget voor amateurkunst. (PAK)
- Stimuleer zowel de productie van aanbod dat aansluit bij de interesse van allochtone groepen, als de programmering daarvan. (Netwerk CS)
- Verbeter de opvolger van het Actieplan Cultuurbereik door vooral netwerkvorming tussen culturele instellingen en amateurkunstenaars te stimuleren. (PAK) Bevorder tevens netwerken tussen culturele instellingen en scholen. (CJP)
- Stimuleer internationale culturele uitwisseling(sprogramma's) van amateurkunstenaars (PAK) en van jongeren. (CJP)
- Verlaag het BTW-tarief voor amateurkunst. (PAK)

Cultureel erfgoed

- Geef musea compensatie voor gederfde inkomsten als gevolg van de gratis openstelling op woensdagmiddag. Laat het in de laatste museumnota voorgestelde innovatiebudget niet ten laste gaan van de reguliere financiering van musea. (VRM)
- Stel 17 à 20 miljoen euro beschikbaar voor het inlopen van achterstanden bij onuitgewerkte opgravingen, verspreid over tien jaar. Stel een instandhoudingsregeling voor archeologische monumenten in en zorg voor stimuleringsmaatregelen en compensatieregelingen voor particuliere eigenaren van archeologische terreinen. Zorg voor bètafinanciering voor het universitair archeologieonderwijs. Stimuleer synthetiserend wetenschappelijk onderzoek (2 miljoen euro). (SNA)
- Werk de restauratieachterstanden bij rijksmonumenten weg (140 – 200 miljoen euro), en verruim na het inlopen van de achterstanden het budget voor de Brim. Ondersteun digitaliseringsprojecten van monumentenorganisaties en stimuleer internationale kennisuitwisseling tussen deze organisaties. Investeer in goed doortimmerde vakopleidingen op alle niveaus. (NCM)

Cultuureducatie

- Investeer in de kwaliteit van het muziekonderwijs in zowel in het primair en het voortgezet onderwijs als op de pabo. (VSCD,

Componisten 96, VNME, PAK) Investeer in leesbevordering vanaf de voorschoolse opvang en in literatuureducatie op pabo's en lerarenopleidingen (1,5 miljoen euro). (VSenV)

- Investeer in deskundigheidsbevordering van CKV-docenten en in leermiddelen daarvoor. (CJP)
- Laat de rijksmiddelen voor het stimuleren van binnenschoolse cultuureducatie niet opgaan in de lumpsum van scholen. (CJP, Kunstconnectie)
- Stel een investeringsregeling in die langdurige investeringen in kunsteducatie door musea mogelijk maken. Subsidieer de kosten van schoolvervoer naar musea (5 miljoen euro). (VRM)
- Geef poppodia budget voor kunsteducatie (1,5 miljoen euro). (VNPF)
- Stel geld beschikbaar voor het programmeren van amateurkunst en kunsteducatie in het kader van de 'brede school'. (PAK, Kunstconnectie)
- Maak bij matchingsprojecten op het terrein van kunsteducatie afspraken met andere overheden over het voorkomen van substitutie-effecten. Breng de situatie van kunsteducatie-instellingen landelijk in kaart. Stel een budget beschikbaar voor innovatie en experiment bij kunsteducatiecentra (min. 2 miljoen euro). (Kunstconnectie)

Annemarie Koopman

- 1
Zie ook Platform Amateurkunst, *Kunst – goed om te doen!* (oktober 2006)
- 2
Zie ook: Koninklijke vereniging van het boekenvak, *Lettermanifest. De uitkijkpost van de literatuur.* (oktober 2006)
- 3
Zie ook Virtueel Platform, *Integraal ICT & Innovatiebeleid heeft de scheppende nieuwe media sector nodig* (november 2006).

Kunst en cultuur-verkiezingsdebat

29 oktober 2006

“Er wordt heel veel geïnvesteerd in de creatieve industrie, maar weinig daarvan komt bij kunstenaars terecht. Creatieve industrie zou zich moeten richten op de ideeën van kunstenaars. Nu lijkt het vooral te gaan om advies- en reclamebureaus.”

Maarten van der Meer (Groen Links-gemeenteraadslid Amsterdam)

Arduine
M
A
K
K
u
n
s
t

L
e
t
t
e
r
i
e
n
E
-
C
u
l
t
u
r
e
l
e
r
i
e
n
B
e
e
l
d
e
n
K
u
n
s
t
V
o
r
o
p
l
e
z
i
n

M
u
s
i
c
e
l
E
-
C
u
l
t
u
r
e
l
e
r
i
e
n
P
o
d
i
a
r
B
e
a
r
b
i
t
e
l
k
u
n
s
t

C
u
l
t
u
r
e
l
e
r
i
e
n
M
u
s
i
c
e
l
E
m
p
i
r
i
e
n
M
u
s
i
c
e
l

Weg met de intellectuelen!

Said El Haji

Op dinsdag 3 oktober jl. sloot de minister-president zich de hele dag op in zijn Torentje om alleen, nauwgezet en ongestoord te kunnen werken aan wat hij liefkozend zijn 'geloofsbriefjes' noemde. Het moesten korte en toegankelijke brieven worden. Monter van toon en altijd aan de kiezer gericht, zelfs wanneer de aanhef anders suggereerde. De kiezer, wist hij, had genoeg van het gemopper; de peilingen spraken klare taal. De kiezer wilde de mouwen opstropen, aanpakken, ondernemen en innoveren, samen bouwen aan een grootse toekomst voor Nederland. Dat mocht ook eens worden gezegd.

Weet iemand nog hoe het begon? In een tijd van verdeeldheid en chaos alom – oneindig uitgestrekt lagen de puinhopen van Pim en Paars erbij – werd hij met verbazingwekkende meerderheid gekozen tot leider van het land. Sommige van zijn ministers hadden het niet meer, rollend over de klinkers van het Binnenhof gingen ze tegen elkaar tekeer. Hij had zich herhaaldelijk afgevraagd of het wel zo moest. Op straat voelden veel mensen zich niet veilig. Nederland stond internationaal te boek als een bananenrepubliek. De media smulden ervan. Met zijn ministers stroopte hij als een ware Hercules de mouwen op voor de reiniging van de Augiasstal, want dat was het. Het moest gaan over de kern, over waarden en normen, over duidelijkheid en daadkracht. Waar stonden de mensen voor? "Het kan niet zo zijn dat..." en "Zo gaan we niet met elkaar om..." Met zulke klare taal trok hij door het hele land. Voorwaar, de minister-president was geen kamergeleerde die met zijn rug naar de problemen gekeerd staat!

Het sociale klimaat was verhard na de demonstraties in het najaar. De economische problemen stapelden zich op en het terrorisme dreigde onophoudelijk. De werkloosheid greep om zich heen, het bedrijfsleven raakte klem, de staatsschuld liep weer op en de sociale zekerheid begon te rammelen. En wat misschien wel het ergste was: respect en fatsoen waren taboe. Het waren beslist geen gemakkelijke jaren. Er waren veel lastige en pijnlijke maatregelen nodig om

Nederland uit het moeras te trekken. Bijna dwong hij de kiezer tot emigreren.

Achteraf groeit gelukkig de waardering. En wat nog veel belangrijker was: de mensen voelden zich overwegend tevreden en gelukkig. Natuurlijk was hij trots op die prestaties. Wat hem dubbel zo trots maakte, was dat ze dit resultaat samen hadden afgedwongen. Gezamenlijk hadden ze sociale zekerheden weer zeker gemaakt. Gezamenlijk hadden ze de AOW in stand gehouden. Gezamenlijk hadden ze de gezondheidszorg op poten gezet. Gezamenlijk hadden ze het land weer veiliger gemaakt. Gezamenlijk hadden ze het onderwijs verbeterd. Gezamenlijk hadden ze een akkoord gesloten om de werkloosheid onder de knie te krijgen en noodzakelijke veranderingen door te voeren. Gezamenlijk hadden ze stadsetiquettes uitgewerkt. Gezamenlijk hadden ze laten zien hoe belangrijk respect was. Gezamenlijk hadden ze laten zien zelfs niet terug te deinzen voor moeilijke, gevaarlijke klussen over de grens. Gezamenlijk hadden ze handen uit mouwen gestoken en hun land weer gemaakt tot een plek waar het goed toeven was.

Wat is hun bijdrage aan het publieke debat? Waar zijn die boeiende, splijtende, controversiële, politiserende vergezichten over hoe het nog beter kan?

Chirurgen, allochtone visboeren en andere ondernemers, sporters, tuinders, oud-collega's, televisiepresentatoren, kortom geen vage kiezers maar echte mensen vol politieke betekenis. Wat hen kenmerkte was dat ze met beide benen in het leven stonden en niet bij de pakken gingen neerzitten als het tegenzat; ondernemend, innoverend, samenwerkend, dynamisch en constructief. Gezamenlijk hadden ze het gedaan. Gezamenlijk, behalve de intellectuelen. Een angstwekkende stilte!

Toen de minister-president zijn brieven had geschreven, waaronder een brief aan de president van Zuid-Afrika, een brief aan de bondskanselier van Duitsland, een brief aan de voorzitter van de Europese Commissie, een brief aan de klas van Amelie en zelfs nog een

brief aan Jan Modaal, gebeurde het dat hij weer bij zichzelf dacht: Waarom hoor ik toch zo weinig van de intellectuelen, de kunstenaars, de schrijvers? Wat is hun bijdrage aan het publieke debat? Waar zijn die boeiende, splijtende, controversiële, politiserende vergezichten over hoe het nog beter kan? Juist nu, een tijd waarin de samenleving op zoek is naar nieuwe oriëntaties, naar nieuwe vastigheden, zou er een groot, vlammend publiek debat gevoerd moeten worden. Juist nu moet het debat opvlammen. Juist nu zou het onrustig moeten zijn in de stad. Waar is Harry Mulisch?

De minister-president zag direct dat zijn oproep aan de Nederlandse intellectuelen bepaald geen zuivere koffie was, want niet alleen larmoyant maar ook nog eens abnormaal kort door de bocht. Zo ging je eigenlijk niet met de mensen om. Hielden Freek de Jonge, Theo Maassen en Hans Teeuwen de Nederlandse samenleving geen spiegel voor? Lieten Geert Mak, Joost Zwagerman, Michaël Zeeman, Bas Heijne, Leon de Winter, Afshin Ellian, Mohammed Benzakour en Marjolijn Februari niet zien dat ze juist helemaal niet met de rug naar de maatschappij gekeerd stonden? Was Karel Glastra van Loon nu al vergeten? Was het niet aan Paul Scheffer te danken dat de kiezer ronduit durfde te zeggen dat de multiculturele samenleving geen sprookje was? Werd de opvoering van een opera in Rotterdam niet geannuleerd omdat de kiezer er een belediging van de profeet Mohammed in zag? Was het niet mede door Theo van Gogh dat de kiezer over eieren moest lopen als het over moslims ging? Werd Ayaan Hirsi Ali recentelijk niet het land uitgezet omdat de kiezer genoeg had van haar splijtende, controversiële en politiserende vergezichten? Was Paul Cliteur niet met publiceren opgehouden omdat hij zich om zijn uitgesproken idealen door de kiezer bedreigd voelde? Had de burgemeester van Amsterdam niet voortdurend geroepen dat hij de boel bij elkaar moest houden, juist omdat de discussie in zijn stad volledig uit de hand was gelopen? Liepen Geert Wilders en Achmed Aboutaleb niet daarom nog steeds met beveiliging rond? Werd Haagse rappers niet het zwijgen opgelegd omdat hun teksten als te vlammend werden beschouwd?

Ja, dat wist de minister-president wel; hij was niet op zijn achterhoofd gevallen. Per slot van rekening hoorde hij zelf ook tot die verafschuwde groep van intellectuelen. Daarom had hij de afgelopen jaren samen met zijn collega's heel hard zijn best gedaan om van

dat geleerde imago af te komen. Maar alleen een intellectuele kniesoor die daarop lette, de kiezer wist niet beter dan dat die intellectuelen nergens voor deugden. Wie daar nog illusies over had, moest maar eens het nietsontziende boek van de Poolse dichter Milosz lezen: *De geknechte geest*. Hoe de intelligentsia zich lieten gebruiken voor stalinistische onderdrukking en terreur!

Ziezo, hij was klaar met zijn montere brieven, achtentwintig in totaal. Zo'n bundel zou het zure gemopper van politieke opposenten heel wel eens met één klap kunnen vermorzelen. Per e-mail stuurde hij alles op naar de uitgever. Hij was geen computerwonder, maar hij ging met zijn tijd mee. Hij keek op zijn horloge en zag dat het al drie uur in de middag was. Vlug zette hij het Radio 1 Journaal aan. *Nederlanders in het buitenland kunnen op 22 november hun stem via internet uitbrengen. Niet alleen de kiezers die in het buitenland wonen, maar ook die dan voor werk in het buitenland zijn, kunnen via internet stemmen.*

De minister-president voelde hoe een vaderlijk gevoel zijn lichaam doorvoer. Besturen was niet gemakkelijk, maar langzaamaan was hij het klappen van de zweep gaan kennen. Alles verliep op rolletjes. Schijnbaar zonder enige aanleiding moest hij denken aan een fabel van La Fontaine – over de vlieg en de koets. Alle reizigers van een postkoets moesten uitstappen omdat de paarden de koets anders niet de berg op konden trekken. Daar kwam een vlieg aangevlogen die voortdurend om de paarden en de reizigers heen zoemde en veel drukte maakte, maar eigenlijk nergens mee hielp. Toen de koets eenmaal boven was aangekomen, klopte de vlieg zichzelf danig op de borst vanwege alle inspanning die hij zou hebben verricht. De vlieg uit de fabel kon juichen omdat de koets veilig was aangekomen, maar waarover had hij moeten opscheppen als de koets in de afgrond was geëindigd?

Een onbehaaglijk gevoel als het gemopper van intellectuelen tarte zijn montere gemoed.

Said El Haji (1976) is schrijver van o.m. *De dagen van Sjaitan* (2000). Binnenkort verschijnt zijn nieuwe roman *Goddelijke Duivel*. Deze column werd uitgesproken tijdens het Kunst en Cultuur-verkiezingsdebat op 29 oktober 2006.

De Nieuw Amsterdam	Koninklijke Nederlandse Toonkunstenaaarsvereniging	School of Performing Arts/ Prins Claus Conservatorium	VPRO
De Nieuwe Kerk	Koninklijke Schouwburg Den Haag	Schreeuw	Waag Society
De Paardenkathedraal	Haag	Slagwerkgroep Den Haag	Walter Maas Huis
De Rode Hoed	Kontrans	Société Gavign�s	Warner en Consorten
De Stille	Koor Nieuwe Muziek	Splendor	Westergasfabriek B.V.
De Theatercompagnie	Koor Nieuwe Muziek	Springdance Festival	Willem Breuker Collectief
De Veenfabriek	Koorenhuis centrum voor kunst en cultuur	Stadsschouwburg Amsterdam	Wintertuin
De Vrije Academie	Korzo Theater	Stadsschouwburg Nijmegen en Concertgebouw 'De Vereeniging'	Witte de With
De Wassen Neus	Kröller M�ller Museum	Stedelijk Museum Amsterdam	Xenakis Ensemble
De Wetten van Kepler	Kunst en Cultuur Drenthe	Stedelijk Museum De Lakenhal	Zeeland Nazomer Festival
Delta Ensemble	Kunst en Cultuur Pensioen en Verzekering	Stedelijk Van Abbemuseum	
DIFA	Kunsthof	STEIM	
Directie Overleg Dansgezelschappen	Kunstkanaal	Stella Den Haag	
Dogtroep	Landelijk Centrum Amateurdans (LCA)	Stichting 20ste-eeuwse Lied	
Dr. Anton Philipszaal	Leo Smit Stichting	Stichting Actuele Muziek Brabant (STAMB)	
Dutch Jazz Connection	Likeminds	Stichting Amsterdams Kamermuziekcentrum De Suite	
Ebony Band	Limburgs Symphonieorkest	Stichting Architectuur Lokaal	
El Hizira - Centrum voor Arabische Kunst & Cultuur	Los Bewegingstheaterwerkplaats	Stichting Beeldende Amateurkunst	
ELS Inc.	Lucent Danstheater	Stichting Date	
Ensemble Insomnio	LUX Nijmegen	Stichting dOek	
Europese Stichting Joris Ivens	Luxor Theater	Stichting European Nederland	
F.T.S. Tryater	Maarten Altena Ensemble	Stichting Fotografie Noorderlicht	
Federatie Filmbelangen	Maastrichts Theaterensemble	Stichting International Folk-festival	
Federatie Kunstuitleen	Het Vervolg	Stichting Internationale Concerten en Werkgroepen	
Federatie van Kunstenaarsverenigingen	Maatschappij tot Bevordering der Toonkunst	Stichting Internationale Concerten en Werkgroepen	
Felix Meritis	Made in da Shade	Stichting Internationale Culturele Activiteiten (SICA)	
Filmtheater 't Hoogt	Makadam Theater	Stichting Intro	
Firma Rieks Swarte	Maritiem Museum Rotterdam	Stichting Jam	
Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten	Materiaalfonds voor Beeldende de Kunst en Vormgeving	Stichting Kunst en Openbare Ruimte (SKOR)	
Fonds voor beeldende kunsten, vormgeving en bouwkunst	Mediamatic		
Fonds voor de Amateur- en Podiumkunsten	Mondriaan Stichting		
Fonds voor de Letteren	Mug met de gouden tand		
Fonds voor de Scheppende Toonkunst	Museum Catharijneconvent		
Fonds voor Podiumprogramma- ring en Marketing	Museum de Paviljoens		

Kultuur
Magazijn
Elmfontein
Muziek

Missie
Makelaar
E-Culture
Makelaar
visueel

Lettelien
E-Culture
Archiefformisueel
Beeldende Kunst
Vormgeving

Archiefformisueel
Makelaar
Archiefformisueel
Kunst
Vormgeving

Zie ook: www.annelysdevet.nl

De openbare ruimte puilt uit van commerciële boodschappen en instructies. Voorbijgangers worden benaderd als onverzadigbare consumenten en zelden als bewuste en actieve burgers. De in deze nieuwsbrief opgenomen serie ontwerpen gaat uit van een reflectieve passant. Hierin stellen woorden als 'twijfel', 'nieuwsgierigheid' en 'verzet' impliciet de principes van publiciteit op straat aan de orde. Zo worden sociale codes, de invloed van reclame, en publieke verantwoordelijkheid onderzocht.

BEELDBIJDRAGE

De beeldbijdrage in deze nieuwsbrief is van ontwerper Annelys de Vet. In het project *Nieuwe symbolen voor Nederland (2005)* van de Vieshal in Middelburg en de gelijknamige publicatie, stond de vraag centraal of kunstenaars de taak hebben om symbolen te maken en welke waarden deze symbolen dan zouden moeten uitdrukken. Annelys de Vet maakte op basis van deze waarden een aantal ontwerpen voor de openbare ruimte.

COLOFON

Vereniging Kunsten '92
Herengracht 62
1015 BP Amsterdam
telefoon (020) 422 03 22
fax (020) 422 04 00
info@kunsten92.nl
www.kunsten92.nl

Bureau
Marianne Versteegh
algemeen secretaris
Heleen Alberdingk Thijm
office manager
Aart Kolle
beleid en ict

Redactie nieuwsbrief
Raymond Frenken
eindredacteur
Marianne Versteegh
Annemarie Koopman
Herber van de Minkelis
Anneke Jansen

Met medewerking van
Cas Smithuysen, Paul Kuypers, Said el Haji

Met dank aan
Annelys de Vet, Ellen Walraven, Thea van den Bergh

Ontwerp
Roger Willems en Hans Gremmen, Amsterdam

Druk
Drukkerij van Grinsven, Venlo

Abonnement, tevens donateurschap Kunsten '92: 17,50 euro per jaar

BESTUUR Kunsten '92

Dagelijks bestuur
Ad 's-Gravesande
(voorzitter)
Jack Verduyn Lunel
(vice-voorzitter)
Directeur Koninklijke Academie voor beeldende kunsten, Den Haag
Geert van Itallie
(penningmeester)
adjunct-directeur
Paradiso
Jan Zoet
directeur Rotterdamse Schouwburg

Algemeen bestuur
Bestaat uit het dagelijks bestuur en daarnaast:
Annelys de Vet
grafisch ontwerper
Bart Visser
regisseur, beeld- en geluidskunstenaar
Emile Fallaux
journalist/ filmmaker/ hoofdredacteur Vrij Nederland

Geert Overdam
directeur Festival Boulevard Den Bosch
Jan Raes
directeur Rotterdams Philharmonisch Orkest
Jarrold Francisco
directeur Stichting Likeminds

Liesbeth Bik
beeldend kunstenaar
Marion Schiffers
directeur Jongerentheater 020
Paul Koek
musicus, artistiek leider
De Veenfabriek Leiden
Peter Schrurs
directeur VPRO
Rob Docter
directeur Berlage Instituut

**Waarheen?
Waarvoor?
*Een plaats-
bepaling***